

Reportage

Een nieuwe manier van verantwoord

Interview met
Annet Zondervan,
CBK Zuidoost, en
Arend-Jan Weijsters,
AGA LAB

In 2019 besloten twee samenwerkingsverbanden van beeldendekunstinstellingen in Amsterdam, Moker en Poi, de handen ineen te slaan. Moker bestond uit traditionele presentatie-instellingen, terwijl Poi, Platform ontwikkelinstellingen, experimentele maakplekken bundelde. Samen vertegenwoordigen ze de beeldendekunstinstellingen in de stad die in het zogenoemde middenveld zitten van het 'culturele ecosysteem'. Het zijn ontwikkel- en presentatie-instellingen zoals De Appel, Framers Framed en CBK Zuidoost, werkplaatsachtige plekken als AGA LAB en Thami Mnyele Foundation, maar ook residenties en de Rijksakademie van beeldende kunsten maken er deel van uit. In totaal bestaat het samenwerkingsverband uit 46 instellingen.¹

'We zijn bij elkaar gekomen om in gesprek met de stad onze positie beter zichtbaar te maken bij de gemeente en het Amsterdams Fonds voor de Kunst (AFK, red.)', licht Annet Zondervan, directeur van CBK Zuidoost, toe. 'De gemeente hanteert, als het om kunst- en cultuurbeleid gaat, van oudsher een indeling in disciplines. We waren daar, als niet onbelangrijke factor in het culturele ecosysteem van de stad, geen gesprekspartner in, we zijn immers geen musea of broedplaatsen. Maar we zitten wel heel fijn in de haarvaten van het Amsterdamse systeem van presentatie- en maakplekken!' De instellingen variëren in personeelsgrootte van 1,5 tot 6 fte. Inmiddels hebben ze via Moker-Poi een plaats aan de beleidstafel bij de wethouder, maar is er ook onderling regelmatig overleg. Daar ontstond op een gegeven moment het idee voor een onderzoek naar de wijze waarop de instellingen zich naar de gemeente en het AFK moeten verantwoorden. 'De manier waarop dat nu gebeurt, past niet bij ons,' verduidelijkt Zondervan. 'Het maakt de waarde die wij voor het culturele veld en de samenleving hebben, niet duidelijk.' 'We lopen er jaarlijks tegenaan,' vertelt Arend-Jan Weijsters, directeur van AGA LAB, een grafische werkplaats voor en door kunstenaars, fotografen en ontwerpers. 'Je krijgt een digitaal formulier, waarop je allerlei informatie in moet vullen, met name cijfers. Maar een

André Nuchelmans

aantal vragen heeft helemaal geen betrekking op ons, dus daar kun je niets invullen, en dan stukt het formulier. Om praktisch verder te komen vul je dus maar een fictief getal in, maar je moet er vervolgens wel verantwoording over afleggen. Bijvoorbeeld: het ene jaar doen we tien projecten, het andere jaar vijf. De vraag is vervolgens waarom we zoveel minder hebben georganiseerd. Maar het heeft natuurlijk te maken met je programma en/of de kosten van die projecten die soms enorm uiteenlopen. Daardoor kun je het ene jaar meer doen dan het andere. Gek genoeg wordt daar niet naar gevraagd. De kunst die bij ons gemaakt wordt, wordt bovendien elders tentoongesteld, maar de bezoekers en dus de publiekscijfers van die locaties of exposities kun je op het formulier niet kwijt! Kortom, voor onze leden is dit formulier niet handig.' Zondervan loopt tegen dezelfde problemen aan. 'Bij de controle vraagt de accountant "Nou, laat maar eens zien hoeveel mensen je bereikt hebt, hoeveel kaarten zijn er verkocht?". We verkopen niet eens kaarten, maar turven hoeveel mensen hier naar binnen komen, alleen geeft dat geen compleet beeld. We zijn bijvoorbeeld ook betrokken bij kunst in de openbare ruimte, zoals het Nelson Mandela Gedenkteken in het Nelson Mandelapark, waar we coördinerend producent waren. Maar hoe weet je hoeveel mensen dat bezocht hebben? De waarde van het maakproces van dat monument, waar wij ook bij betrokken waren, en die niet in cijfers te vangen is, komt in het formulier helemaal niet aan de orde.'

Evalueren van publieksbereik

Om hier een oplossing voor te vinden gaf Moker-Poi een opdracht aan onderzoekers Anna Elffers, Esmee Schoutens en Rosa Mulder om een nieuwe manier van evalueren van publieksbereik te ontwikkelen. Dat moet naast de kwantificeerbare waarden ook de kwalitatieve waarde over het publiek van de instellingen aan het licht brengen. Zondervan: 'Zo kunnen we in kaart brengen wie we zijn en wat we doen en daar is volgens ons ook behoefte aan bij de financiers'. Niet voor niets komen de middelen om het onderzoek te financieren uit innovatiebudget van het AFK en het Mondriaan Fonds.

Artist in Residence
Laura Meseguer
(Spanje, links)
tijdens haar
AiR-presentatie,
Amsterdam, 2018.
Fotografie: AGA
LAB

Op 14 december, na het ter perse gaan van deze *Boekman*, worden de resultaten bekendgemaakt op een symposium bij Framer Framed. 'Dat is een goed moment,' zegt Zondervan, 'de nieuwe manier van evalueren kan dan mogelijk al in de eerstvolgende kunstenplanperiode meegenomen worden.' Het resultaat wordt een toolkit, een handleiding, die op de website van Moker-Poi¹ staat.

Daarin is sprake van zes soorten publiek en drie methodieken om dat publiek inzichtelijk te krijgen: tellen, eigenschappen noteren en verhalen verzamelen. Zo wordt, naast hoeveel, duidelijk wat voor soort publiek er door de verschillende instellingen bereikt wordt en wat hun relatie met Moker-Poi-instellingen hen brengt. 'Het gaat niet alleen over tellen, maar ook over vertellen,' vult Weijsters aan. 'Door de eigenschappen van je publiek te noteren, geef je aan voor wie je relevant bent.' Daarnaast worden in de nieuwe manier van verantwoorden ook verhalen verzameld, bijvoorbeeld in de vorm van interviews met leerlingen en hun ouders die aan een educatief project hebben meegewerkt. 'De aangesloten instellingen bereiken allemaal een ander publiek, maar het bereik van de instellingen samen is heel breed,' aldus Zondervan, 'dat hopen we met de nieuwe manier duidelijker in beeld te brengen.' Weijsters: 'Zo wordt ook beter duidelijk wat onze waarde is voor andere instellingen en de samenleving.' •

Noot

¹ Zie moker.amsterdam

André Nuchelmans
is hoofdredacteur
van *Boekman*